WIIPURI

Julkaissut

VIIPURIN KAUPUNGIN RETKEILY-LAUTAKUNTA.

HELSINGIN
YLIOPISTON
KIRJASTO

Valok. SVO.

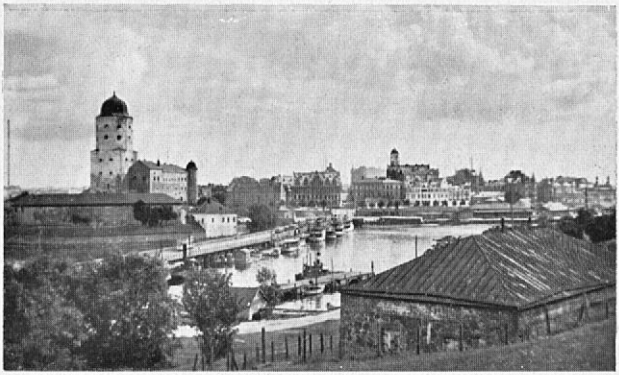

Linna ja vanha kaupunginosa.

VIIPURI,

Karjalan maakunnan sekä Viipurin läänin ja hiippakunnan pääkaupunki, sijaitsee Suomenlahdesta koilliseen pistäytyvän Viipurinlahden pohjukassa, kuuluisan Saimaan kanavareitin suulla (60 43′ pohj. lev. ja 28 44′ it. pit. Greenw.) Kaupunki on kooltaan Suomen toiseksi suurin. Väkiluku 1932 vuoden alussa oli 68,000 henkeä. Tammikuun 1 p:nä 1933 liitetään kaupunkiin joukko n.s. läntisiä esikaupunkialueita, tullen Viipurin asukasmäärä tämän liitoksen tapahtuessa kasvamaan n. 16,000 hengellä, minkä jälkeen kaupungin väkiluku siis tulee olemaan noin 84,000.

Valok. I. Raekallio.

Rautatieasema.

Valok. Nyblin.

Viipuri linnan tornista nähtynä.
Etualalla vanha kaupunginosa niemellään, vasemmalla Pohjoissatama, oikealla Etelä-satama.

Valok. Th. Nyblin.

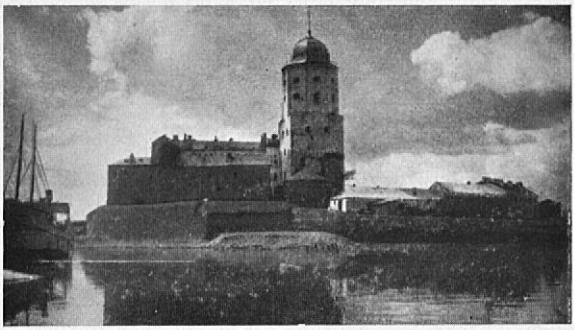

Viipurin linna.

LYHYT KATSAUS HISTORIAAN.

Viipurilla on varsin vanhat historialliset muistonsa ja perinnäistapansa. Paikkakunnan asutuksen juuret juontavat alkunsa vuosituhannen takaa. Jo noina ammoisina aikoina syntyi näet silloin täällä mereen laskevan Vuoksen virran länsihaaran suulle satama- ja kauppapaikka, n.s. »Vanha Viipuri», jonka arvellaan sijainneen nykyisen Monrepoon paikkeilla, parin kilometrin päässä meidän päiviemme Viipurista pohjoiseen. 800-luvulla lienee sen suojana ollut maavarustuskin.

Linnan perusti v. 1293 ristiretkilaivastoineen Suomenvedenpohjaan saapunut Ruotsin marski Torkkeli Knuutinpoika (Torgils l. Tyrgils Knutsson). Ruotsin vallan ja länsimaisuuden etuvartijana oli tämän tärkeätä kauppatietä hallitsevan varustuksen kestettävä monet sotamelskeet. Niinpä piirittivät venäläiset sitä keskiaikana vuosina 1294, 1322, 1351, 1411 ja 1495, tapahtuen viimemainittuna vuonna tunnettu ja taruihin paljon aihetta antanut »Viipurin pamaus» Knut Possen toimiessa puolustajain ylipäällikkönä. Viipurin *kaupungista* puhutaan jo 1300-luvulla, mutta vasta v. 1403, Eerik Pommerilaisen hallitusaikana sai se kaupunginoikeudet, sijaiten jo tällöin nykyisen vanhan kaupunginosan paikalla linnan eteläpuolisella, kallioisella niemekkeellä. Vuosina 1457—81 varustettiin kaupunki käskynhaltija Eerik Akselinpoika Tottin toimesta muureilla lukuisine torneineen. (Lakamundin, Karjaportin, Andreaan, Raadin, Munkkiportin, Pamppalan, Haakonin ja Katapäänportintornit). Myöhemmin jatkettiin linnoittamista kuninkaiden Eerik XIV:nnen (1560—68), Juhana III:nnen (1568—92) ja Kaarle IX:nnen (1599—1611) hallitusaikoina. 1650-luvulla valmistui kaupungin ensimmäinen asemakaava

Valok. Th. Nyblin.

Vanha tuomiokirkko.

ja muodostui Viipuri tällöin olosuhteisiin katsoen kauniiksi kaupungiksi monine, jopa komeine kivirakennuksineen.

Keskiajalla hallitsivat Viipuria mahtavat feodaaliherrat varsin itsenäisesti, monesti jopa kuninkaan käskyistä paljoakaan välittämättä. He ryhtyivät omin päin sotatoimiinkin, solmivat rauhoja ja harjoittivat muutenkin toisinaan varsin laajakantoista suurpolitiikkaa. Niinpä mainittiin »Wiborgs welde» tai »Terra Viburgensis» silloisissa asiakirjoissa usein suorastaan Ruotsin valtakunnan rinnalla. Sattuipa sellaistakin, että kuninkaan sotavoimien oli asevoimin kukistettava niskotteleva hallitsijan vasalli. Mutta myös rauhallisten harrastusten alalta on Viipurin varhaisemmalla historialla jo kerrottavanaan yhtä ja toista merkittävää. Hallitsihan täällä kerran esim. koko valtakunnan oppinein mies Kaarle Ulfinp. Sparre (vv. 1386—94 ja —96 —99), olihan Viipuri Krister Niilonpojan, kuningas Kustaa Vaasan isoisänisän aikana (1418—42) pohjoismaiden tärkeimpien valtiollisten pyrintöjen yhtymäpaikkana, jossa silloin pidettiin suurimerkityksellisiä rauhankokouksia, ja suunnittelihan Erik Tuurenp. Bjelke jo 1500-luvun alkuvuosina kanavan rakentamista Suomenlahdesta Saimaaseen.

Että Viipurin linnaherrat myöskin ulkonaisesti muistivat osoittaa valta-asemaansa, siitä oli todisteena monia heistä perin loistavana ympäröinyt hovielämä. Suotta ei aikoinaan lähetetty ylimysnuorukaisia Ruotsista Viipuriin — hienoja tapoja oppimaan. Eikä Kustaa I epäilemättä myöskään aiheetta lausunut, ettei missään Ruotsin ja Suomen linnassa vietetä niin komeaa elämää kuin Viipurissa. Upeinta oli tämä sittemmin Ruotsin valtaistuimelle nousseen Kaarle Knuutinp. Bonden (1442—48) ja kreivi Juhana Hoyan (1525—32) hallintoaikoina.

Mutta toiselta puolen eivät voimakkaiden linnanisäntien miekatkaan päässeet ruostumaan. Yhtenään oli, kuten jo

Valok. Th. Nyblin.

Munkkitorin kulmaus.

mainitsimme, tätä tärkeätä tukikohtaa puolustettava vainolaista vastaan ja kerran toisensa jälkeen karkoitettiin vihollinen sen edustalta verissä päin. Kuvaavasti toteaa keskiaikainen runoilija: »Moscorum busta Viburgum» (=Viipuri on moskovalaisten hauta.)

Kauppa oli alusta alkaen viipurilaisten pääelinkeino ja sitä pyrkivät myöskin monet lääniherroista kaikin tavoin kehittämään. Enimmäkseen oli liiketoiminta keskiaikana kuitenkin saksalaisten hansakauppiaiden käsissä, jotka pitivät yllä yhteyttä etupäässä Tallinnaan mutta myöskin Danzigiin, Lyypekkiin ja — toisaalle — Novgorodiin. Katolisen kirkon harrastuksia edustivat fransiskaani- ja dominikaaniluostarit

Puheenaollutta ajanjaksoa Viipurin historiassa on nimitetty *läänitys-* eli *hansa-ajaksi*. Sitä seurasi Kustaa Vaasan (1523—60) hallitusajasta Stolbovan rauhaan (1617) saakka kestänyt n.s. *murrosaika*, jona hallitsijan mahti mursi linnanisäntien siihen saakka varsin rajattoman vallan ja saksalaiset kauppiaat myöskin menettivät johtoasemansa suomenkielisen porvariston eduksi. Kauppa kukoisti tavattoman vilkkaana ja satamassa saattoi kerrallaan olla kokonainen laivasto aluksia. Uskonpuhdistuksen tapahduttua perustettiin Viipuriin piispanistuinkin, jonka ensimmäiseksi haltijaksi nimitettiin Paavali Juusten v. 1554.

Kuningas Sigismundin ja Kaarle-herttuan välisen taistelun päätyttyä saapui viimemainittu v. 1599 joukkoineen Viipuriin ja saatuaan kaupungin haltuunsa mestautti täällä joukon Sigismundin puoluelaisia.

Murrosajan jälkeen alkoi Viipurin historiassa *merkantilismin* ajanjakso. Tapulikaupungin oikeudet saavuttanut liikekeskus, joka Stolbovan rauhassa oli joutunut melko kauaksi rajalta, kohosi pian Suomen suurimmaksi kauppakaupungiksi. Samalla menetti porvariston suomenkielinen

Valok. Th. Nyblin. Valok. I. Raekallio.

Raatitorni.

Vesiportinkatu.

aines merkityksensä ja ruotsalaiset sekä saksalaiset saavuttivat kaupassa ja kaupungin hallinnossa valta-aseman.

Pitkään ei Viipurin kukoistus kuitenkaan saanut rauhassa jatkua. Jo v. 1676 oli sen porvarien karkoitettava muurien edustalle ilmaantunut vihollinen ja v. 1706, Suuren pohjan sodan aikana piiritettiin kaupunkia myöskin. Tällöin se vielä kesti rynnistyksen, mutta jo v. 1710 tsaari Pietari sen valloitti, joutuen kaupunki urhean puolustuksen jälkeen voittajien käsiin rauniokasana. Näin alkoi *Venäjän vallan aika.*

Viipurista tuli nyt Uudenkaupungin rauhassa Venäjälle luovutettujen maakuntain hallintopaikka. Kaupungin asukkaiden keskuudessa oli edustettuina neljä kansallisuutta, kohoten porvaristossa saksalainen aines mahtiasemaan. Eri väestöryhmien väliset hankaukset ja puolueriidat olivat päiväjärjestyksessä. Muutenkin antoi oloille Venäjän vallan alkuaikoina leimansa epävarmuus ja mielivalta, taantuen m.m. kaupungin kauppa tällöin huomattavasti. Väkiluku, joka Ruotsin vallan aikana 1640-luvulla oli noussut 3,500 henkeen, aleni 1,400:aan.

Viipurin muututtua jälleen tärkeäksi linnoitukseksi — nyt länttä vastaan — ryhtyivät venäläiset huomattaviin rakennustöihin. He anastivat kursailematta uusia varustuksia varten niin suuria alueita kaupungin piiristä, että 2/3 asukkaista oli hankittava uusi kotikontu. Täten syntyi linnakkeiden ulkopuolelle laajoja *esikaupunkeja.*

Vasta Katariina II:n aikana (1762—97) alkoi yksityinenkin rakennustoiminta elpyä. Tällöin kohosi m.m. Linnankadun (Katariinankatu) ja Karjaportinkatujen varrelle joukko 2-kerroksisia kivitaloja. Samaan aikaan saivat myöskin Uusi

Valok. I. Raekallio. Valok. I. Raekallio.

Pyöreä torni.

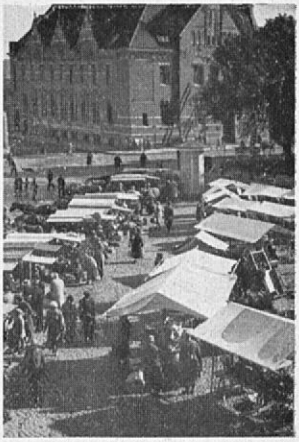

Kauppatorilta.

Raatihuoneentori ja Paraatikenttä nykyisen muotonsa ja syntyi niiden ympärille meidän päiviimme saakka säilyneitä julkisia rakennuksia. Muuallakin vanhassa kaupunginosassa on nykyhetkeen periytynyt joukko rakennustaiteellisia muistomerkkejä menneiltä vuosisadoilta, jopa aina keskiajalta saakka, huolimatta siitä, että suuret tulipalot vuosina 1627, 1628, 1652, 1672, 1676, 1682 ja 1790 aiheuttivat laajaa hävitystä tuhoten useinkin kaupungin parhaat talot.

Vuosi 1812 aloitti jälleen uuden, onnellisemman jakson Viipurin historiassa. Kovia kokenut lääni yhdistettiin näet silloin muuhun Suomeen ja pääsi kehittymään eristetystä asemastaan rinnan maamme toisten osien kanssa. Viipuri tuli *läänin pääkaupungiksi.*

Edistysaskel seurasi nyt nopeasti toistaan. V. 1839 perustettiin Viipurin hovioikeus, v. 1856 avattiin Saimaan kanava, 1870 valmistautui Riihimäen—Pietarin rata ja 1894 Karjalan rata. Viipurista muodostui tärkeä liikennesolmu, hallinnollinen keskuspaikka maankulmalleen sekä merkittävien sivistyksellisten ja kaupallisten harrastusten keskipiste. Sen asutusalue laajeni nopeasti. Keskiaikaisten sekä venäläisten rakentamien muurien ja vallien oli väistyttävä. Paikoin vain säästettiin arvokkaampi historiallinen muistomerkki nopeasti luotavan uuden lomaan. Vanha kaupunginosa jäi yhä enemmän syrjään varsinaisen liikenteen hyörinästä. Leveitä valtakatuja raivattiin. Niitä varten vallattiin maata mereltäkin. Komeita liikepalatseja kohosi sinne, missä aikaisemmin lainehti lahdelman vesi tahi levittäytyivät vallihaudat ja kasvitarhamaat. Nykyisen liikekeskuksen asemakaava järjestettiin v. 1861. Kaupungin edustavimman kulkuväylän, Torkkelinkadun raivaaminen

Valok. I. Raekallio.

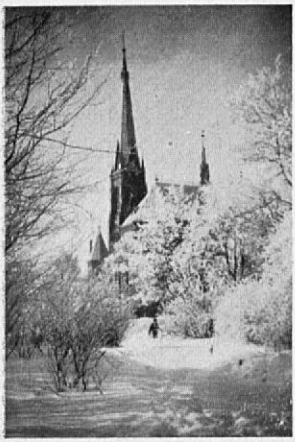

Tuomiokirkko.

Agricolan muistopatsas.

aloitettiin 1871 ja keskuspuistoa ryhdyttiin istuttamaan 1862. Viipuri oli syntynyt uudelleen ja tämä kehityksen kaari on yleisestä taloudellisen ajan vaikeutumisesta huolimatta jatkunut meidän päiviimme.

Mutta kaupungin nopea kasvu asetti samalla ratkaistavaksi mitä laajakantoisimpia *kunnallispoliittisia- ja taloudellisia kysymyksiä*. Viipurin on venäläiskauden seisahdustilan jälkeen ollut muutamassa vuosikymmenessä harpattava valtaisa kehitysaskel eteenpäin. Vasta maamme itsenäistyttyä ja vieraan sotilasvallan väistyttyä tärkeästä garnisoonipaikastaan saattoi Karjalan pääkaupunki täysin vapaasti ryhtyä toteuttamaan ajan vaatimuksia. Euroopan suurimman puutavarainvientikeskuksen oli kiireellisesti laajennettava satamiaan, joista yksistään ulkosataman parantamiseen kahden vuoden kuluessa uhrattiin 33 milj. mk. Kunnallisille laitoksille kohosi uusia tekniikan ja hygienian viimeisiä vaatimuksia edustavia rakennuksia. Mainittakoon erinomaisesti varustettu kaupunginsairaala, tuberkuloosisairaala, teurastamo, jättikokoinen ammattikoulu ja muut oppilaitokset, kunnalliskoti, mielisairaala, lastentarha j.n.e. Suuria kustannuksia kysyi myös katujen kunnostaminen vilkkaan moottoriajoneuvoliikenteen vaatimuksien mukaisiksi y.m. uudistukset.

Raskaimmaksi Viipurin taloudelliselle kantokyvylle on kuitenkin muodostunut kaupungin varsinaisen piirin liepeille syntyneen tavattoman laajan esikaupunkiasutuksen järjestäminen. Hallituksen toimenpiteellä määrättiin esikaupungit asteettain kaupunkiin liitettäviksi, tapahtuen viimeinen liitoksista, kuten kirjasemme alussa jo mainittiin, vuoden 1933 alussa. Jo ensimmäisestä, v. 1924 toimeen-

Valok. I. Raekallio.

Uutta ja vanhaa.

pannusta liittämisestä aiheutui kaupungille suoranaisia kertakaikkisia kustannuksia lähes 43 milj. mk. sekä vuotuisia, juoksevia lisämenoja n. 8 milj. mk.

Rauhan töistä kerrottuamme on muistettava, että Viipuri kuluvallakin vuosisadalla vielä kerran eli taistelun päiviä. Vapaussodan syttyessä tapahtuivat täällä ensimmäiset kahakat. Taistelut seudulla jatkuivat sitten 3 kuukauden ajan, kunnes valkoiset joukot 5-päiväisen piirityksen jälkeen huhtikuun 29 päivänä 1918 valloittivat kaupungin.

NYKYHETKEN VIIPURI

kantaa tavallaan jälkiä kaikista vaihtelevista vaiheistaan. Tämä Itä-Suomen vilkas liikekeskus on nykyisin omituisuudessaan viehättävä yhdistelmä vanhaa ja uutta, — leveiden puistokatujen liikennevilinää ja kapeiden kujien keskiaikaisia perspektiivejä, komeutta ja kodikkuutta, suuripiirteistä ja pikkusievää. Historialliset muistot kohtaavat kaupunkiin saapuneen vieraan kaikkialla, mutta niiden rinnalla tapaa nykyhetken kehitysriennon kaikkein tuoreimpia ilmauksia. Viipurin luonteelle on sen vuosisataisten, laajojen liikesuhteiden seurauksena ominaista myöskin Suomen oloissa ainutlaatuinen eloisuus ja värikkyys.

Kauppa oli Viipurin elinhermo muinoin. Se on sinä edelleen. Täällä yhtyvät laajoista Karjalan ja Savon maakunnista rannikolle suuntautuvat kulkuväylät. Nykyisin on kaupungin liike-elämä jälleen miltei yksinomaan suomalaisten käsissä. (Asukasmäärästä suomenkielisiä 83 %).

Viipuria voi täydellä syyllä nimittää Itä-Suomen pääkaupungiksi. Tänne keskittyvät maaseudun mitä erilai-

Valok. I. Raekallio.

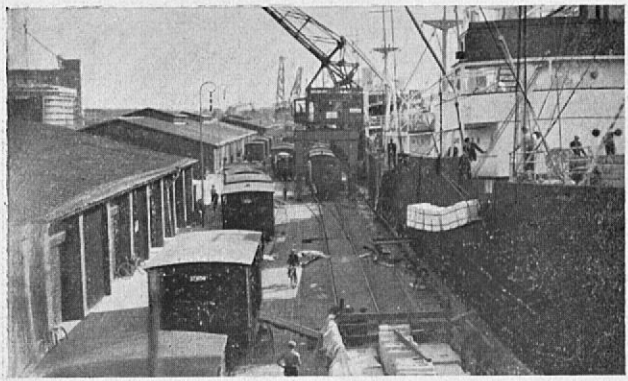

Eteläsatamasta.

simmat harrastukset ja Viipurin kautta siirtyvät sen metsärikkaudet maailmanmarkkinoille sekä toiselta puolen saapuu suuri osa maan itäosan tarvitsemista tuontitavaroista. Kaupungin satamien kautta vietiin v. 1931 ulkomaille tavaraa 784,2 milj. markan arvosta, mistä summasta puutavaran ja -teoksien osalle tuli 386,9 milj. markkaa ja paperiteollisuustuotteiden osalle 365,9 milj. markkaa. Koko kauppavaihto nousi 1,076,300,000 markkaan. Vallitsevan maailmanpulan vaikutus tuntuu kuitenkin näissä numeroissa. Niinpä oli Viipurin vienti vielä 2 v. aikaisemmin 1,093,1 milj. markkaa. Saimaan kanavan kautta kulki v. 1931 6,807 alusta kuljettaen 597,184 tonnia tavaraa. V. 1927 olivat vastaavat luvut 11,148 alusta ja 997,185 tonnia.

Viipurilla on paitsi sisäsatamiaan: Etelä- ja Pohjoissatamaa, liikenteeltään suuri ja laajalti tunnettu ulkosatama Uuras (Trångsund 12 km:n päässä kaupungista, sen lounaispuolella avautuvan saaristoselän ja ulomman Viipurinlahden välisessä Uuraan salmessa ja tämän ympäristöllä. Etupäässä tänne keskittyy puutavarain lastaus, ollen Uuras liikenteeltään pohjoismaiden suurin vientisatama, jossa tapaa laivoja kaikilta maapallon kulmilta. Tuontisatamana on taas pääasiallisesti Eteläsatama. Matkustajalaivayhteyksiä Suomenlahden ja Itämeren satamiin. Laitureita on Uuraassa n. 6,5 km. ja sisäsatamissa n. 3,5 km. Viipurin satamissa kävi v. 1931 4,379 alusta, yhteiskantavuudeltaan 1,975,069 bruttorekisteritonnia. V. 1928 olivat vastaavat luvut 7,205 alusta ja 2,494,349 rekisteritonnia. Satamaan v. 1931 saapuneet tavaramäärät nousivat 293,207 tonniin ja lähteneet 377,348 tonniin sekä 975,732 kuutiometriin. V. 1928 saapui tavaraa 407,999 tonnia sekä lähetettiin 181,416 tonnia ja 1,502,56 m^3.

Rautateitä suuntautuu Viipurista viidelle eri taholle. Saimaan kanavan vilkas liikenne kulkee kaupungin satama-

Valok. I. Raekallio.

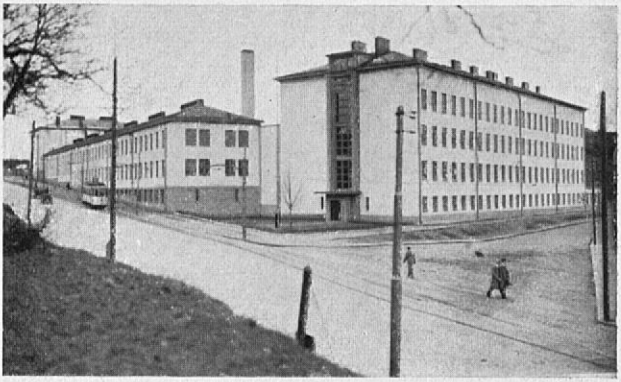

Ammattikoulu.

väylän kautta. Uudenaikaiselta linja-autoasemalta välittävät »maantiejunat» liikennettä eri tahoille Karjalaa ja muuta Suomea.

Viipurissa sijaitsee joukko merkittäviä pankki- y.m. liike- ja teollisuuslaitoksia. (M.m. sahoja, konepajoja, myllyjä, tupakka-, saippua-, kynttilä-, tulitikku-, margariini-, olut-, lihanjalostus-, karamelli-, vaatetustavara- ja nahkatehtaita.)

Läänin hallintopaikkana on Viipuriin keskittynyt tärkeitä virastoja ja laitoksia. Täällä asuu maaherra sekä sijaitsevat läänin rakennus- ja maanmittauskonttorit, lääninmetsälautakunta j.n.e. Hovioikeus tulee pian 100-vuotiseksi. Savonlinnassa aijemmin ollut piispanistuin tuomiokapituleineen taas siirrettiin Viipuriin keväällä 1925.

Huomattavia keskusjärjestöjä, seuroja, yhdistyksiä ja klubeja. Voimistelu- ja urheilukeskuksena on Viipurilla vankka maine. Lukuisilla seuroilla omat harjoitteluhallinsa.

Oppilaitoksia: 10 korkeampaa oppikoulua, kauppaoppilaitos, teollisuus-, meri-, sahateollisuus- ja ammattikoulut, käsityökoulut, musiikkiopisto, kirkkomusiikkiopisto, nuorison musiikkikoulu ja kansankonservatorio, piirustuskoulu, työväenopisto, kristillis-yhteiskunnallinen työkeskus (settlementti) Toukola y.m.

Kaupungilla on runsassisältöinen kirjasto ja mielenkiintoinen museo sekä aivan uusi taidemuseo näyttelysaleineen. Viipurin Musiikin Ystäväin sinfooninen orkesteri toimii talvisin, samoin 2 vakinaista teatteria: Viipurin Näyttämö ja Viipurin Työväen Teatteri.

Kaupungissa olevista laitoksista mainittakoon vielä motorisoitu palokunta, erinomaiset lääninsairaala, diakonissalaitoksen sairaala ja sotilassairaala, sähköraitiotiet ja vesijohto, joka saa kristallikirkkaan vetensä artesisista kaivoista. Urheilukenttiä, suurin Papulan puistossa. Stadion-suunni-

Valok. Adam.

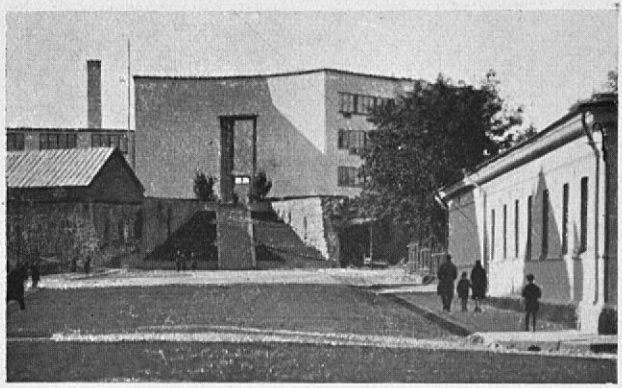

Taidemuseo.

telma, jota jo osaksi on ryhdytty toteuttamaan. Talvella luistinratoja sekä kelkkamäkiä.

Viipuri on edelleen sotilaallisesti Suomen tärkeimpiä paikkoja. Suuri varuskunta, 2:sen divisioonan johto, Viipurin suojeluskuntapiirin piiriesikunta ja paikallinen suojeluskunta.

Sanomalehdet: Karjala (7-päiväinen aamulehti, kokoomuspuol.), Kansan Työ (6-päiväinen päivälehti, sos.dem.), Maakansa (6-päiväinen aamulehti, maalaisliittol.); Viborgs Nyheter (3-päiväinen päivälehti, ruots.)

Keskeisimmät kaupunginosat: Entinen linnoitus, Salakkalahti, Anina, Repola, Papula ja Pantsarlahti. Ulommat kaupunginosat ja esikaupungit ryhmittyvät n.s. itäisiin, läntisiin ja pohjoisiin. Oman kokonaisuutensa tahollaan muodostaa lisäksi kaupungin kanssa kiinteissä rautatie- ja laivayhteyksissä oleva Uuras.

Matkailijalle on Viipuri varsinkin kesäisin omiaan tarjoamaan runsaasti viehätystä. Jo kaupungin asema vetten miltei kaikilta tahoilta saartamana ja maastoltaan vaihtelevana on miellyttävän kokonaiskuvan hyvänä edellytyksenä. Vanhan kaupunginosan hauskat näköalat historiallisine muistomerkkeineen, uudenaikaiset ja vilkasliikenteiset kävelypaikat näiden vastakohtana, tuuheat ja laajat puistot ulkoilmakonsertteineen eri puolilla kaupunkia sekä satamien ja kauppatorien värikäs elämä riittävät varaamaan mitä vaihtelevimpia vaikutelmia. Kun kaupungissa vielä on hyviä hotelleja ja ravintoloita, voitanee sitä täydellä syyllä suositella viihtyisänä poikkeamispaikkana matkailijoille. Näitä onkin Viipurissa kauniina vuodenaikoina aina suuret joukot.

Valok. Solio.

Papulan paviljonki.

KÄYTÄNNÖLLISIÄ TIETOJA VIIPURIIN SAAPUVILLE.

T u l o.

Rautateitse saavutaan asemalle, josta keskustaan johtaa leveä Karjalankatu. Kantajia junia vastassa. Autoja sekä pika-ajureita aseman edustalla. Kyselytoimisto keskushallissa, puhelin 14 47. Ravintola, parturi, mukavuuslaitokset ja yleiöspuhelimet.

Laivalla saavutaan meren puolelta Eteläsatamaan. Lähimmän autoaseman puhelin 32 29. Paikallisliikennettä etelään välittävien laivojen laituri on Linnansillan vierellä, linnan kohdalla sekä Saimaan kanavalta saapuvien laivojen Pohjoissatamassa.

Linja-autolla matkustavat saapuvat uudelle linja-autoasemalle Rautatientorin lounaispuolella. Puhelin 3 45. Ravintola, parturi, yleisöpuhelimet ja muut mukavuudet. Asemalla Viipurin Matkailu-Oy:n toimisto, puh 15 88, missä tietoja kaikesta linja-autoliikennettä koskevasta.

K u l k u n e u v o t k a u p u n g i s s a.

Auto- sekä *hevosajureja* puhelimilla varustetuilla asemillaan eri puolilla kaupunkia. Autoissa taksamittarit. Kaksi luokkaa, istumapaikkojen luvusta riippuen. Öisin lisämaksu. Ajureilla taksa, joka näytettävä vaadittaessa; myös poliiseilla.

Raitiotielinjat: Papula—Rautatieasema—Kelkkala (vihreät kilvet ja lyhdyt.) Linnansilta—Rautatieasema—Ristimäki (punaiset kilvet ja lyhdyt); Linnansilta—Neitsytniemi (Viipurin esikaupunki). Vanhaan kaupunginosaan pääsee punaisen linjan vaunuilla. Alennuslippuja. *Auto-omnibukset* välittävät liikennettä Kauppatorilta kaupungin laitaosiin ja esikaupunkeihin. *Höyryvenheet* välittävät liikennettä Hiekkaan, Pikiruukkiin ja Huusniemen puistoon, (toisinaan myös Monrepoohon) lähtien Kauppatorin rannasta. *Soutu- ja moottorivenheitä* vuokrattavissa Pohjoissatamassa n.k. Pennisillan luona. *Omnibusautoja* retkikunnille Viipurin Matkailu-Oy:n kautta, puh. 15 88.

M a t k a i l u t o i m i s t o t.

Kesäkuukausina Pyöreässä Tornissa, puh. 28 03. *Matkailijayhdistyksen* asiamies: johtaja Niilo Tammelin, puh.

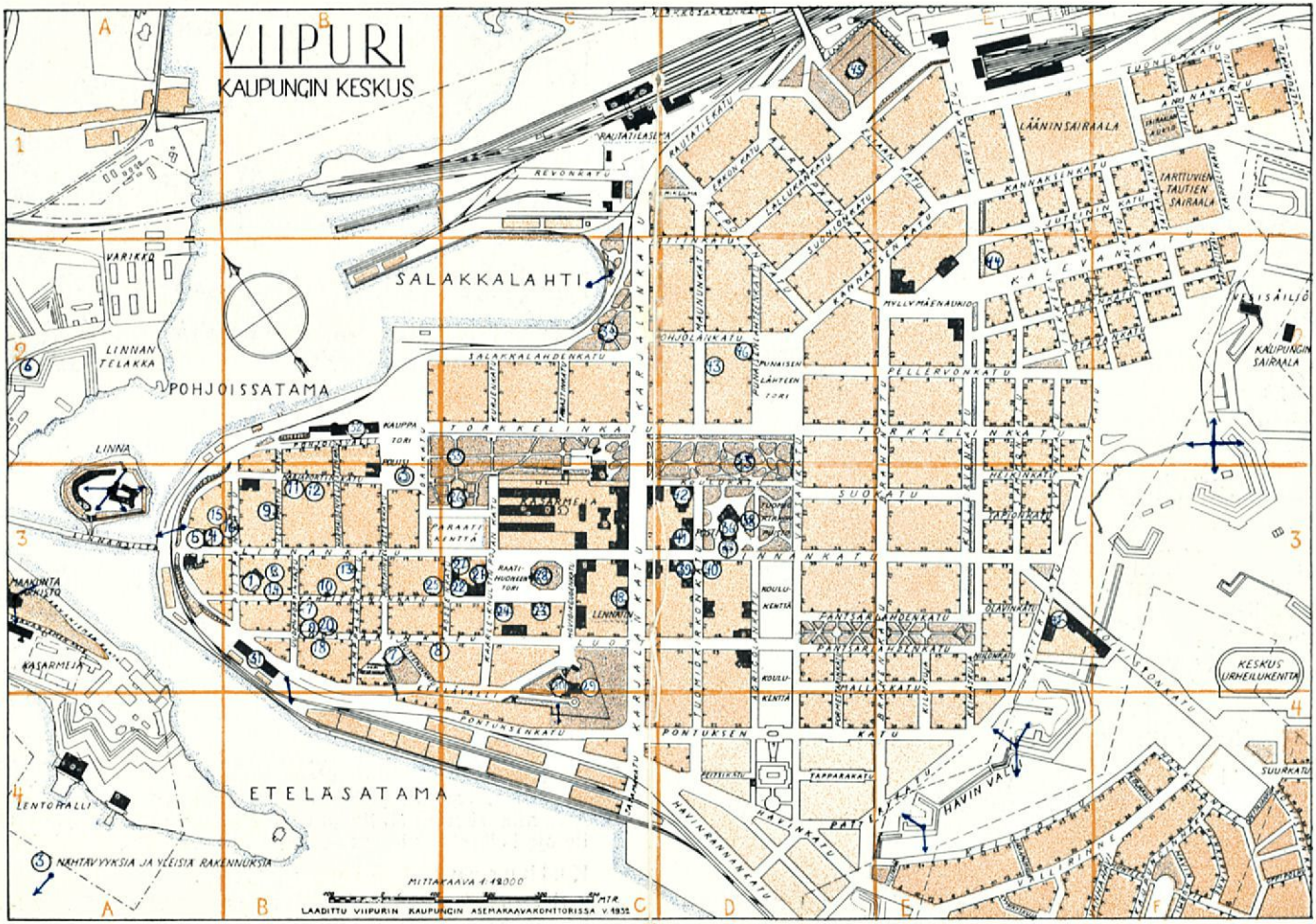

NÄHTÄVYYKSIÄ JA YLEISIÄ RAKENNUKSIA.

(Kirjaimet ja numerot nimien jäljessä viittaavat vastaavaan hakemistoruutuun kartalla.)

1. Vanha tuomiokirkko (Agricolan kirkko) B3
2. Edellisen kellotorni B3
3. Pyöreä torni B3
4. Museo A3
5. Torkkeli Knuutinpojan muistopatsas A3
6. P. Annan varustukset A2
7. Entinen Mustainveljesten luostarikirkko (nyk. maaseurakunnan) B3
8. Raatitorni BC3
9. P. Hyacinthuksen kirkko B3
10. Vanhin raatihuone Vahtitorninkatu 12 B3
11. Piha Karjaportink. 5 B3
12. » » 7 B3
13. Keskiaikainen talo Pamppalankatu 12 B3
14. Porttiholvi Vahtitornink. 8 B3
15. Porttikuja Piispank. 16 AB3
16. Talo Piispank. 12 AB3
17. Piha Uudenportink. 5 B3
18. » Luostarink. 7 B3
19. » » 8 B3
20. » » 10 B3
21. Nykyinen raatihuone C3
22. Teatteri C3
23. Hovioikeus C3
24. Hovioik. presidentin talo C3
25. Tuomiokapituli ja piispan talo B3
26. Saksal.—ruotsal. kirkko C3
27. Vanha paloasema C3
28. Kreikkal.-katol. tuomiokirkko C3
29. Pantsarlahden bastioni C3
30. Taidemuseo C3
31. Tullikamari B3
32. Kauppahalli B2
33. Suihkukaivo patsaineen C2
34. »Kalapoika» C2
35. Hirvipatsas D2—3
36. Uusi tuomiokirkko D3
37. Mikael Agricolan patsas D3
38. Sankaripatsas D3
39. Lääninhallitus D3
40. Maaherran talo D3
41. Postitalo D3
42. Keskuskansakoulu D3
43. Seurakuntatalo D2
44. Pääpaloasema E2
45. Kreikkal.-katolinen P. Eliaan kirkko D1
46. Kaupungin kirjasto D2
47. Ammattikoulu E3
48. Lennätinkonttori C3

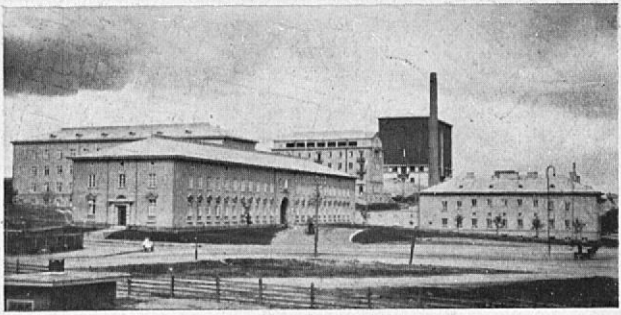

Kaupunginsairaala, tuberkuloosisairaala ja vesitorni.

34 28. *Kaupungin retkeilylautakunta:* sihteeri opettaja J. Sarvi, samalla retkeilyasiamies paikkakunnalla, puh. 15 62.

Posti.

Pääpostikonttori Tuomiokirkkokadun varrella, avoinna arkipäivisin klo 9—17; sitäpaitsi jaetaan yksinkertaisia lähetyksiä ja sanomalehtiä klo 18—18,30 i.p. Postimerkkejä myydään klo 8—19. Postikonttorin *haaraosastot* Linnankatu 6, sekä rautatieasemalla avoinna klo 9—13 ja 15—17. Kolikkoinmäellä klo 9—11 ja 14,30—16,30, Neitsytniemellä klo 9—11 ja 15—17 sekä Sorvalissa klo 9—11 ja 14,30—16,30. *Kirjelaatikot* tyhjennetään kaupungissa klo 8,15, 15,30 ja 19 alkavilla vuoroilla, postikonttorilla olevat laatikot 10 min. ennen postien lähtöä ja jokaista kotiinkantovuoroa sekä rautatieasemalla sijaitsevista sisäänkäytävän äärellä oleva 15 min. ennen postijunien lähtöä ja asemalaiturille sijoitettu 10 min. ennen postijunain lähtöä.

Sähkölennätin.

Lennätinkonttori, Karjalankatu 4, avoinna joka päivä klo 7—24 paitsi joulu- ja uudenvuodenaattoina klo 7—18, molempina joulupäivinä ja uudenvuodenpäivänä klo 9—11 ja 17—19. Rautatieasemalla sijaitseva *lennätinasema* avoinna kautta vuorokauden, mikäli rautatieasema on avoimena.

Puhelin

kaupungissa sekä ympäristöön. Pitkämatkanpuheluja varten yhteys *kaukopuhelin-* ja *valtion linjoille*. (Läh. tiedot puhelinluettelosta). Valtion puhelinasema kaukopuhelukojuineen Karjalankatu 4, yleisölle avoinna klo 7—24. Puhelinautomaatteja kaupunkipuheluja varten kojuissa eri paikoissa kaupungilla sekä rautatie- ja linja-autoasemilla, samoin valtion puhelinaseman eteisessä.

Hotelleja ja matkustajakoteja.

Merkkien selitys: h=huonetta, v=vuodetta, Kl=keskuslämmitys, V=juokseva vesi huoneisiin, W=juokseva kuuma sekä kylmä vesi, K=kylpyhuoneita matkustajahuoneiden yhteydessä; k=kylpyhuoneita muuten käytettävissä; P=puhelimin varustettuja matkustajahuoneita; R=ravintola.

Knut Posse, Karjalankatu 19 (40 h. 60 v. Kl. W. K. P. R.); Continental, Rautatienkatu 5 (30 h. 50 v. k. P. R.);

Rauha, Maunukatu 13, (35 h. 50 v. k. P. R.); Seurahuone, Raatihuoneentorin varrella (9 h. 13 v. P. R. Baari); Turistihotelli Suomi, Repolankatu 9 (40 h. 60 v. k. P. R.); Hospitz, Revonkatu 4, (15 h. 18 v. Kl. V. k.); Finlandia, Punaisenlähteenkatu 12 (12 h. 17 v. k. R.); Yksityishotelli Lybeck, Torkkelinkatu 22, (16 h. 20 v. Kl. V. k.) y.m.

Ravintoloja.

Merkkien selitykset: K=konserttimusiikkia; T=tanssimusiikkia, B=baari; P=penger- tai puistotarjoilua.

Espilä keskuspuistossa, Karjalankadun varrella (K. T. P.); Pyöreä Torni (historiallinen) Kauppatorilla (K. T.); Papulan paviljonki, Papulan vuorella (näköala) (K. P.); Lehtovaara, Torikatu 2 (K. T.), Munkki, Mustainveljestenkatu 16 (K. T.), Mainos, Vaasankatu 19 (K. T.), Kulma, Karjalankatu 14; Funkis, Linnankatu 22 (K. T.); Aula, Torkkelinkatu 16 (K.); Kairo, Suokatu 2 (K. T.); Osuusliike Torkkelin ravintola, Kurjenkatu 1; Viipurin osuusliikkeen ravintola, Kannaksenkatu 1 (K.) (Uusi suurravintola valmistumassa samalle liikkeelle Punaisenlähteentorin varrelle); Ranta-Ravintola, Papulankatu 24, (K. T. P.); Turisti, Papulan sillan äärellä (K. T. P.); Huusniemen ravintola samannimisessä puistossa (K. P.) y.m. Myös rautatieasemalla, linja-autoasemalla y.m. sekä hotelleissa Knut Posse, Continental, Rauha, Seurahuone (K. Baari), Turistihotelli Suomi, Finlandia y.m.

Muita ruokailupaikkoja: Martta-ruokala ja -kahvila, Pohjolankatu 8, Automaatti, Maunukatu 6, Kahvila ja Ruokasalit Punanenlähde Oy. Vaasankatu 21 y.m.

Kansanruokaloita: Viipurin Osuusliikkeen ruokalat Kannaksenkatu 1, Torikatu 3 ja Kirkkokatu 2 y. m.

Kahviloita

suuri joukko eri puolilla kaupunkia. Mainittakoot: Karjaportti, Karjaportinkatu 12; Pursiainen, Torkkelinkatu 4; Esplanad, Karjalankatu 17; Mokka, Mustainveljestenkatu 14; Kahvila-Ravintola, Rautatiekatu 3 y.m. Kahvitarjoilua myös edellämainituissa ravintoloissa ja muissa ruokapaikoissa.

Virvokkeita

lisäksi kioskeissa puistoissa j.n.e. Jäätelöä kesäisinä päivinä kärrymyyjiltä, samoin öisin lämpimiä nakkimakkaroita ja piirakoita.

Lastentarhatalo.

Valok. Th. Nyblin.

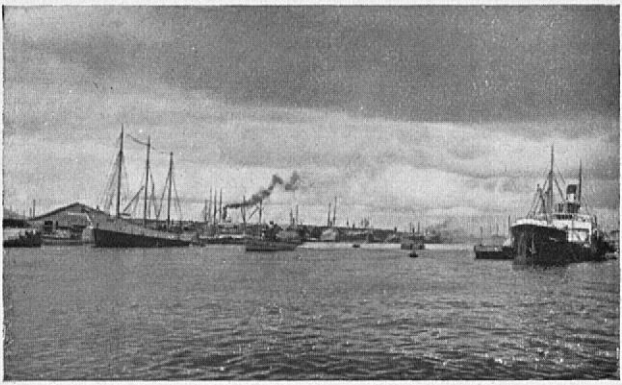

Ulkosatamasta.

Saunoja.
Savo-Karjalan sauna: Vaasankatu 15; *Uimahuoneita*, Papulassa ja Huusniemessa. *Hiekkaranta*. pukeutumiskojuineen Markovillan Munkkiniemessä.

Mukavuuslaitoksia: Rautatie- ja linja-autoasemilla.

Bensiiniasemia, eri puolilla kaupunkia, m.m. rautatie- ja linjaautoasemien läheisyydessä.

Autotalleja: Autotalossa Brahenk. 24 y.m.

Parkkeerauspaikkoja: Eri puolilla kaupunkia. Osoittimina P-kirjaimella varustetut kilvet.

Pankkeja: Suomen Pankki, Torkkelinkatu 2; Kansallis-Osake-Pankki, Torkkelinkatu 8 ja Repolankatu 9; Pohjoismaiden Yhdyspankki, Torikatu 2, Kannaksenkatu 4 ja Uuraassa; Savo-Karjalan Osake-Pankki, Karjalankatu 14; Helsingin Osakepankki, Torkkelinkatu 12; Luotto-Pankki, Torkkelinkatu 18; Suomen Maatalous-Osake-Pankki, Torkkelinkatu 18; Viipurin Säästöpankki, Torikatu 2; Viipurin Suomalainen Säästöpankki, Repolankatu 13 ja Uuraassa; Työväen Säästöpankki, Pellervonkatu 9.

Konsulivirastot.
Alankomaiden konsulaatti, Linnankatu 9; Belgian, Karjalankatu 10; Englannin, Repolankatu 11; Espanjan, Linnankatu 9; Italian, Karjalankatu 23; Latvian, Etelävalli 18; Norjan, Linnankatu 6; Ranskan, Äyräpäänkatu 10; Ruotsin, Vaasankatu 13; Saksan, Tavastinkatu 3; Tanskan Etelävalli 10; Tshekko-Slovakian Kullervonkatu 4; Viron, Äyräpäänkatu 11; Venäjän, Karjalankatu 31; (Liettuan edustus avoinna).

Poliisi:
Pääpoliisiasema Kauppatorin ja Karjaportinkadun kulmassa; *Osotekyselytoimisto* avoinna arkip. klo 10—18 ja pyhäpäivinä klo 10—14. *Passitoimisto* avoinna arkipäivinä klo 10—16, paitsi lauantaisin klo 10—14.

Laivakonttoreja.
G. Hagmanin seur., Etelävalli 18; Lundberg & C:o, Etelävalli 18; L. Perander & C:o, Uudenportinkatu 10.

Pikatoimistoja.
Mars (lähettejä); Nopea (tavarain kuljetuksia). Kuormaajuriasemia puhelimineen.

Valok. I. Raekallio.

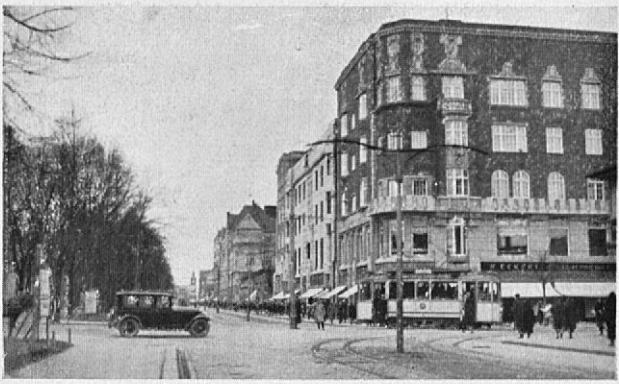

Torkkelinkadulta.

KIERTORETKEILYLLÄ KAUPUNGISSA.

Suunta: rautatieasema—Karjalankatu—Torkkelinkatu—Kauppatori—Pyöreä torni—Karjaportinkatu—Pohjoisvalli—Torkkeli Knuutinpojan tori—linna—P. Annan varustukset—Monrepos—(paluu kaupunkiin Monrepoosta mahdollisesti laivateitse)—Piispankatu—vanha tuomiokirkko—Vahtitorninkatu—Uudenportinkatu—Eteläsatama—Luostarinkatu—teatteri—Raatihuoneentori—Hovioikeudenkatu—Pantsarlahden bastioni ja taidemuseo—Karjalankatu—Linnankatu—uuden tuomiokirkon aukio (—itäiset esikaupungit tai käynti Havin valleilla—Kullervonkatu—Myllymäen aukio—Kannaksenkatu)—Punaisenlähteentori—rautatieasema—Papula (—Huusniemi)—paluu keskikaupungille.

Nähtävää retkeilyn varrella:

Rautatieaseman julkisivut edustavat mestariarkkitehdin, prof. Eliel Saarisen tunnusomaista käsialaa. Edustatorilta alkaa leveä Karjalankatu. Oikealla puistikon suojassa linja-autoasema. Salakkalahden puisto samannimisen satamalahdelman rannalla, näköala, taustalla vanha kaupunginosa ja linna. Puiston Salakkalahdenkadun kulmauksen läheisessä osassa taiteilija Mikko Hovin graniittiveistos »Kalapoika». Eteenpäin kuljettaessa liike- ja pankkitaloja. Keskuspuistossa ravintola Espilä muinaisen bastionin pengermällä. Kesäisin sotilasorkesterin ulkoilmakonsertteja.

Torkkelinkadun varrella edelleen m.m. pankkien palatseja. Puistossa taiteilija G. Winterin veistämä pronssinen suihkukaivo. *Kauppatorilla* kansanelämää maalaisten tuodessa aamuisin tuotteitaan kaupunkiin myytäväksi. Kauppahalli Torkkelinkadun pään taustassa. *Pyöreä torni*, (myös nimet Karjaportin torni, »Pässinlinna», »Paksu Katariina») mielenkiintoinen historiallinen ravintola vanhassa linnakkeessa, joka 1547—50 rakennettiin kaupunginmuurissa silloin olleen Karjaportin suojaksi. Muutos ravintolaksi arkki-

Valok. I. Raekallio.

Museo.

tehti Uno Ullbergin alotteesta ja Viipurin Teknillisen klubin myötävaikutuksella 1923. Viipurin historiaa esittäviä seinämaalauksia. Verilöylyssä 1599 asetettiin telotettujen päät rautatankoihin kiinnitettyinä Karjaportin ylle.

Ravintolan pääsisäänkäytävää vastapäätä alkaa *Karjaportinkatu*. Ollaan vanhassa kaupunginosassa. Kadun varrella joukko Katariina II:n aikuisia sekä keskiajalta periytyviä rakennuksia. Suojeluskuntatalo. Karjaportinkatu 7:ssä ja 5:ssä mielenkiintoiset pihat. Vesiportinkadun kulmauksessa pysähdyttävä. Kaunis näköala ylämäkeen. Vesiportinkadun varrella roomalaiskatolinen kirkko, muodostettu vanhasta ritarihuonerakennuksesta 1810. Talon Karjaportinkatu 1 pohjakerros 1600-luvulta.

Pohjoisvalli entisen kaupunginmuurin paikalla. Toiminimi Hackman & C:on graniittijulkisivuinen talo, lääninmaanmittauskonttori, suojeluskunnan piiriesikunnan talo. Komea näköala linnaan.

Torkkeli Knuutinpojan tori. Museo, »Museum Viburgense», avoinna arkipäivisin klo 11—13 sunnuntaisin ja juhlapäivinä klo 12—15. Pääsy 1 mk. hengeltä. Rakennuksen pohjakerrokset vanhasta raatihuoneesta. Päävahti, paraati klo 16.30—17. Torkkeli Knuutinpojan muistopatsas. (prof. Ville Vallgren). Linnansillalle mentäessä vallipengermillä kauppaa ja teollisuutta esittävät veistokset.

Viipurin linnassa II divisioonan esikunta, mutta muinaismuisto yleisön nähtävänä 1/5—30/9 klo 6—21, muuna aikana vuodesta klo 7—19 (muulloinkin erikoisluvalla, käännyttävä divisioonan esikuntavääpelin puoleen, puhelin divisioonan keskuksen kautta, N:o 40 50 sarja). Pääsy 1 mk., tulot muinaistutkimuksen hyväksi.

Ulkoportti holvattu rakennukseen, joka vv. 1606—08 rakennettiin käskynhaltijan asunnoksi. Kehämuuri, jossa sisempi portti, peräisin keskiajalta, yläosa 1891—94 uusittu.

Valok. Adam.

Keskuspuistosta.

Muurissa pyöriö-ulkonemana jäte vanhasta Vankitornista, jossa muinoin oli maanalainen tyrmä.

Esipihaa reunustava rakennusryhmä 1600-luvun ensipuoliskolta, julkisivut osaksi myös 1700-luvulta. Aikoinaan sijaitsi niissä m.m. lääninkanslia (1630-luvulla) ja lääninvankila.

Keskilinnan vanhin osa Pyhän Olavin torni, jonka 16 m:n levyinen alaosa miltei muuttumattomana säilynyt Torkkeli Knuutinpojan ajoilta. Pohjamuurit 4—5 metrin paksuiset. Sisäkuilun korkeus 48,6 m. Seinät pohjapermannosta 38,6 m., kattokupu lisäksi 10 m. Pohjakerroksen sisään tultaessa oikeanpuolisessa akkunakomerossa 7,5 m. syvä kuilu, pohjalla huonemainen komero, josta alkaa umpeen sortunut salakäytävä, Tornin huipulle johtavat rautaportaat, joissa 239 askelmaa, Tornin yläosa rakennettiin 1561—64 neli- ja kahdeksankulmaiseksi. Huippu 75 m. korkealla merenpinnasta, mutta samalla tasolla kuin Saimaan vesipinta. Komea näköala.

Keskilinnan muut osat ovat suuresti muuttaneet muotoaan venäläisten 1891—94 suorittamien korjaus- ja uudistustöiden aikana. Pääkäytävän ulkoportailla tykkejä, jotka ovat todennäköisesti Ruotsinsalmen taistelun ajoilta. Muureissa luotien jälkiä vapaussodan ajalta.

Kaupunginpuoleisilta valleilta kaunis näköala. Keskiajalta säilynyt päärakennuksen kulmatorni huomion arvoinen. Aikoinaan johti täältä salmen alitse salakäytävä. Pienestä portista päärakennuksen lounaiskulman äärellä päästään pengermälle, jonka kohdalla aikoinaan sijaitsi linnan n.s. Pajapiha, ja josta on viime vuosina tavattu ennen tuntemattomia kellareita.

Jatkettaessa matkaa *Linnansiltaa* pitkin, vasemmalla Tervaniemellä puolivalmiiksi jäänyt venäläinen kirkkorakennus, josta nyt muodostetaan maakunta-arkisto. Itse-

Valok. I. Raekallio. Valok. Adam.

Monrepoosta.

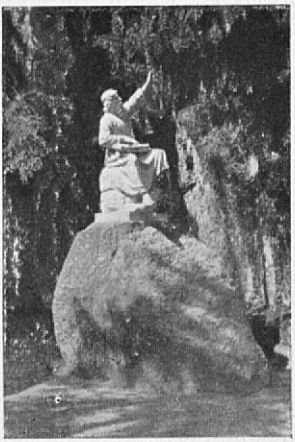

Väinämöinen.

näisyyspatsas, graniittinen leijona kallion laella, Tervaniemen puisto, Siikaniemen tori ja Pyhän Annan linnoitus Katariina II ajoilta Haminanportteineen. Tykistökasarmeja. Länteen Neitsytniemi suurine, uusine sotilassairaaloineen ja Sorvalin esikaupunki samannimisine sahoineen (hautausmailla m.m. Ivar Arvidssonin, Otto v. Fieandtin ja Jaakko Juteinin haudat sekä vapaussodassa kaatuneiden yhteinen sankarihauta). Monrepoohon mentäessä vasemmalla diakonissalaitos, oikealla työväentalo.

Monrepoon puisto kuuluu tilaan, josta suurin osa nyttemmin on ostettu Viipurin kaupungille. Sijaitsee Saimaan kanavalle johtavan Suomenvedenpohjan vesistön rannalla. Tienoolla lienee pakanuuden aikana ollut karjalaisten satama- ja kauppapaikka. Ruotsin vallan aikana karjatalo. Puiston perusti venäläinen kenraalikuvernööri Stupitschkin yhdessä puolisonsa, (o.s. Schumacher) kanssa 1770 luvulla. Työtä jatkoi keisari Paavalin lanko, Württenbergin prinssi, sittemmin kuningas Friedrich Vilhelm Karl ollessaan Viipurin kuvernöörinä vv. 1782—86. V. 1788 joutui Monrepos oppineelle ja runoutta harrastavalle parooni Ludvig Heinrich von Nicolaylle, jonka poika, salaneuvos Paul Nicolay, Venäjän lähettiläs Ranskan hovissa, on kuitenkin vasta mainittava puiston varsinaisena luojana. Hän eli loppuikänsä täällä, kuollen 1866 89-vuotiaana.

Puisto on luonnon ja ihmiskätten harvinaisen sopusuhtainen yhteistyö. Rehevä kasvullisuus, taideteoksia, m.m. J. Takasen veistämä Väinämöinen. Jylhä hautasaari »Ludvigstein» linnantyylisine kappeleineen ja lauttoineen. »Onnenlähde», josta taru kertoo, että sinne rahaa heitettäessä ajateltu toivomus toteutuu. Kartanon päärakennus italialaisen arkkitehti Martinellin käsialaa, rakennettu v. 1820.

Valok. I. Raekallio. Valok. SVO.

Uusinta Viipuria. *Itsenäisyyspatsas.*

(Palattaessa Monrepoosta laivalla, vasemmalla Markkovillan taistelukoulu ent. venäläistyttämisseminaarin rakennuksessa, Huusniemen ja Papulan puistot sekä Papulan kaupunginosa. Oikealla Viipurin Höyryvene Oy:n telakka, Pikiruukin huvila-alue, Vekrotniemen saha ja Hiekan esikaupunki.)

Kauppatorin rantaan tultua *Piispankadulle.* Muinaisten piispain ja porvarien taloja. Kaunis tiiliportti talon N:o 16 viereisen solan päätteenä. Talon N:o 12 rautaovin varustetussa alakerrassa sijaitsi muinoin viinitupa, joka oli sillois-ten viipurilaisten riehakoiden kestien näyttämönä. Talon N:o 9 alemmat kerrokset taas ovat kuuluneet aikoinaan piispankartanoon.

Kuljetaan Viipurin entisen pääliikenneväylän, Linnankadun (aikaisemmin nimenä Katariinankatu, sitä ennen Kuningattarenkatu) poikki. Pian sen jälkeen vasemmalle Viipurin *vanha tuomiokirkko,* Agricolan kirkko, joka valmistui 1494. Sen holvit ovat nähneet sekä loisteliaita katolisia messuja, että uskonpuhdistuksen jälkeen korutonta luterilaista jumalanpalvelusta. Permannon alle haudattiin kaupungin tunnetuimmat arvohenkilöt, kertoman mukaan myöskin Mikael Agricola v. 1557, vaikkei hänen hautaansa olekaan löydetty. Sotien ja tulipalojen moneen kertaan runtelema ja näiden jälkeen yhtä usein korjattu sekä uusittu.

Kellotorni on vv. 1795—96 korjattu nykyiseen asuunsa. Sinne pääsee talon Linnakatu N:o 5 pihalta. Käännyttävä talonmiehen puoleen.

Vahtitorninkadulla talossa N:o 8 hauska porttiholvi ja piha. Talon N:o 12 pihamaalla 1400-luvulla rakennettu Viipurin ensimmäinen raatihuone, nyt vaatimattomana

varastorakennuksena. (Pamppalank. 12 pihalla myös tyypillinen keskiaikaisen Viipurin kivitalo.) *Uudenportinkatu 5* pihan laidoilla vanhoja rakennuksia. Kadun päästä, pengermältä näköala *Eteläsatamaan*. Oikealla satama- ja satamaradan konttorit, tullikamari ja pakkahuone. Etelävalli vanhan kaupunginmuurin kohdalla. Satamasalmen taustassa Tervaniemellä purjehdusseuran paviljonki jahteineen sekä sotilaslentoasema.

Palattaessa *Luostarinkadulle* talojen 7, 8 ja 10 pihamailla vanhoja rakennuksia. N:o 8:n pihalla sijaitseva tiilikattoinen rakennus, n.s. »Killan kirkko» ollut aikoinaan ammattikunnan kokoushuoneena ja paikkakunnan ensimmäisenä kouluna.

Munkkitorin varrella v. 1481 valmistunut ent. *dominikaaniluostarin kirkko*. 1830-luvulla arkkitehti Engelin johdolla kokonaan uusittu, muuttaen muotonsa täydellisesti. Nykyisin Viipurin maaseurakunnan kirkkona. Kellotapuli 1500-luvulta, aijemmin kaupunginmuuriin kuulunut Raatitorni, v. 1735 korjattu nykyiseen muotoonsa.

Possen ja Vahtitornin katujen kulmassa Viipurin vanha *teatterirakennus*, täydelleen uudistettu 1922 arkkitehti Ullbergin johdolla. Teatterikadun vastakkaisella puolella, samoin Vahtitorninkadun kulmassa *tuomiokapitulin* ja piispan talo.

Raatihuoneen torin varrella vasemmalla Hotelli Seurahuoneen ja kaupungin nykyisen raatihuoneen vanhat talot. Vastapäätä kreikkalaiskatolinen tuomiokirkko, Kolmannella torisivustalla *hovioikeuden* ja hovioikeuden presidentin talot. Alempana vasemmalla toinen aukio, Paraatikenttä, jonka varrella vasemmalta oikealle Engelin piirtämä vanha paloasema, pankkitaloja, ruotsalais-saksalainen kirkko sekä sotilaskasarmeja. Kirkot, raatihuone ja hovioikeuden talo rakennetut 1700-luvun lopulla. Viimemainittu oli alkujaan käskynhaltijan palatsina.

Hovioikeudenkadun varrella vasemmalla Suomalainen lyseo ja Viipurin realikoulu, maanviljelys- ja kauppalyseo. Kadun päässä 1500-luvun loppupuoliskolla rakennettu *Pantsarlahden bastioni* ruutikellareineen, joka on suunniteltu muodostettavaksi taiteilijaseuran kerhohuoneistoksi. Bastionin laella arkkitehti U. Ullbergin piirustusten mukaan rakennettu, uusi *taidemuseo* ja Viipurin Taiteenystäväin piirustuskoulutalo. (Taidemuseo yleisölle avoinna joka päivä klo 12—15; muina aikoina voidaan pääsystä sopia vahtimestarin kanssa.) Pengermältä kaunis näköala satamaan ja merelle. Suuri funkisrakennus torniosineen sataman äärellä Suomen Osuuskauppojen Keskusosuuskunnan mylly.

Luostarinkatua *Karjalankadulle*, edelleen *Linnankatua* oikealle. Viimemainittujen katujen risteyksessä n.s. Keskuskasarmi Karjalan Kaartin rykmentin 2 pataljoonan asun-

tona ja maan vanhin ruotsalainen tyttökoulu (perustettu 1780). Linnankadun varrella oikealla lääninhallitus, vasemmalla postitalo. Puistikossa *tuomiokirkko*, jonka edustalla Mikael Agricolan muistopatsas (prof. Emil Wikström) ja sivustalla vapaussodassa kaatuneiden sankarihauta patsaineen (prof. Carolus Lindberg ja kuvanveistäjä Gunnar Finne). Postitalon ja keskuspuiston välillä Keskuskansakoulun rakennus konserttisaleineen. Lääninhallituksen vieressä, kadun eroittamana maaherran asuntotalo.

Linnankadun lounaispuolella urheilukenttiä, joiden varrella koulurakennuksia (Kaakkoon suuntautuu Pantsarlahden esplanaadi, jatkuen pitkänä Kullervon puistona luoteeseen. Itäisiin, laajoihin esikaupunkeihin päästään. jatkamalla edelleen Linnankatua ja Koivistonkatua pitkin. Viimemainitun varrella oikealla *uusi ammattikoulutalo* ja Havin kaunisnäköalaiset vallit, vasemmalla Patterimäki samoin laajoine näköaloineen. Linnakkeet rakennettiin v. 1864. Pappilanniemellä Havia vastapäätä, noin 4 km:n ajomatkan päässä kaupungista naisten voimistelutalo *Tanhuvaara*. Jos aikaa käytettävissä, voidaan Kullervonkatua myöten jatkaa Myllymäen aukiolle, jonka varrella pääpaloasema ja kouluja, sekä edelleen Kannaksenkatua oikealle, jolloin vasemmalla lääninsairaala ja kauemmaksi tultaessa oikealla Patterinmäen rinteellä vesitorni, tuberkuloosisairaala, kaupunginsairaala ja lastentarhatalo. Paluu keskustaan Kannaksenkatua ja Punaisenlähteentorin poikki).

Rajoittamalla tutustumiskierroksen keskikaupunkiin, sopivaa jatkaa Linnankadulta Vaasankatua pitkin *Punaisenlähteen torille*, jonka nimi Kaarle-herttuan täällä olleen lähteen reunalla 1599 toimeenpanemasta joukkomestauksesta. Keskuspuiston läheisessä osassa taiteilija Mäntysen muovaama pronssinen hirvipatsas.

Erittäin suositeltava on käynti *Papulan* vuorisessa *puistossa*. (Vihreän linjan raitiotievaunu). Matkan varrella oikealla Pyhän Eliaan kirkko, N.M.K.Y:n talo ja Karjalan Kaartin I pataljoonan kasarmit.

Papulan vuorella näkötorni (kansanomainen nimitys »Pilipuu»), vesijohdon toinen säiliö, kansanjuhlapaikka »Huvikallio» lavoineen ja ravintoloineen, ulkoilmateatteri ja matkailijayhdistyksen Viipurin-osaston ravintola, »Papulan paviljonki». Laaja, kaunis näköala. Mäen takana paljon käytetty urheilukenttä. Talvella kelkkamäkiä. Lähistöllä myös muita kesäravintoloja, m.m. luonnonihana Huusniemi.

Viehättävä ja mielenkiintoinen on laiva- tahi autoretki *Saimaan kanavalle*, *Juustilan sululle* (17 km. Viipurista) sekä mahd. edelleen luonnonkauneudestaan kuulua kanavareittiä tahi sen vartta johtavaa tietä myöten *Rättijärvelle* 30 km. Viipurista). Omnibusyhteyksiä.

Valok. SVO. Valok. Adam.

Tanhuvaarasta.

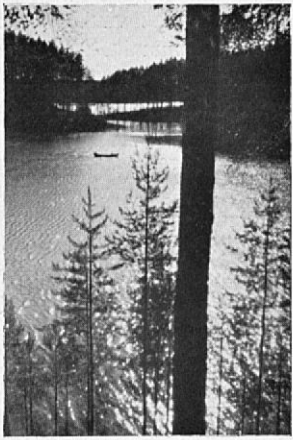

Punkaharjulta.

VIIPURISTA SUUNTAUTUVIA MATKAILUREITTEJÄ.

Terijoelle rautateitse tahi autolla (omnibus-yhteys). Suomenlahden rantoja seuraava Humaljoen—Muurilan—Seivästön—Inon tie luonnonihana. Sisä-Kannaksen halki johtavalla tiellä kauniita seutuja varsinkin Uudenkirkon Kaukjärvellä ja Kirkonkylän seudulla. Terijoella erinomainen hiekkaranta, merikylpylä kasinoineen, hotelleja ja täysihoitoloita, kesäisin vilkasta. Samoin Kuokkalassa ja Ollilassa. Raivolassa kuuluisa lehtikuusimetsä. Rajajoki, Lintulan naisluostari, Ilja Rjepinin huvila, »Rakkauden hauta», »Kuoleman kuilu» y.m. nähtävyyksiä.

Imatralle, rautateitse tahi autolla *Saimaan kanavan* kautta, luonnonihanaa tietä; omnibusyhteys. Imatralla Euroopan suurin vesiputous, jättimäinen voimalaitos. Valtionhotelli, matkustajakoteja. *Vallinkoski* ehdottomasti nähtävä. Autoretki Jakosenrantaan Saimaan rannalle suositeltava.

Lappeenrantaan rautateitse tai autolla (vilkas omnibusliikenne). Laivavuoro kerran viikossa merkillisen *Saimaan*

Terijoen merikylpyrantaa.

Imatra.

kanavan kautta. Kaupunki luonnonihanalla paikalla Saimaan rannalla. Hyväksi tunnettu kylpylaitos kasinoineen, hotelleja. Laivayhteyksiä edelleen Vuoksenniskalle, Savonlinnaan ja Kuopioon.

Kauemmaksi: *Sortavalaan* ja *Valamoon.* Sortavalasta kaunisnäköalainen autotie Kirjavalahden kautta itään. Valamossa kuuluisa luostari. Luonnonihana, vuorinen saaristo. Sortavalassa hotelli ja matkustajakoteja. Luostarissa matkailijakoti.

Savonlinnaan ja *Punkaharjulle,* ihmeelliselle järvenselkiä kuin siltana halkovalle, mäntymetsäiselle harjulle. Hotelleja sekä kaupungissa että Punkaharjulla. Savonlinnassa myös tunnettu kylpylaitos kasinoineen. Olavinlinna harvinaisen kaunis ja mielenkiintoinen muisto keskiajalta.

Joensuuhun ja *Kolille,* missä Suomen kauneimmat vaaramaisemat laajan Pielisjärven rannalla. Rautateitse suoraan

Valok. Merilentoeskaaderi.

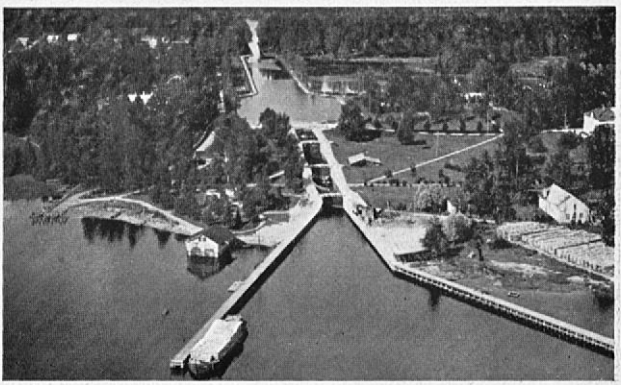

Saimaan kanava Juustilassa.

Valok. I. Raekallio.

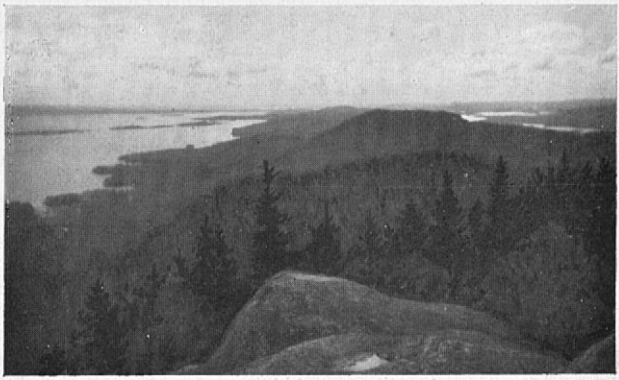

Kolilta.

tai laivateitse: Vuoksenniska—Savonlinna—Joensuu—Pielisen kanavat—Koli. Joensuussa hotelleja. Kolilla matkailijayhdistyksen hyvät majalat.

Eräretkiä Tolvajärvelle (Punkaharjun tapainen luonnonihme sydänmaalla, runolaulajia, kanteleensoittajia, kalastusta. Läh. tietoja matkatoimistosta.)

Merelle: Uuraan ulkosatamaan. Puutavaran suurvientiä. Lähistöllä Mäntysaaren pieni merikylpylä. Tiheitä laivavuoroja kaupungista. Lähtö Linnansillan laiturista.

Kauemmaksi Suomenlahdelle: Koivistolta laivalla *Seiskariin* ja *Lavansaareen* (ihania uimarantoja lentohietikoilla, kalastajaelämää, asuntoja siisteissä yksityistaloissa) sekä *Suursaareen*, »Suomen Capriin» (komeavuorinen saari maalauksellisine kalastajakylineen, kylpylöineen ja S. Matkailijayhdistyksen majaloineen. Edelleen yhteys Kotkaan ja Helsinkiin).

Rannikkolaivalla saaristoreittiä Helsinkiin.

Valok. Solio.

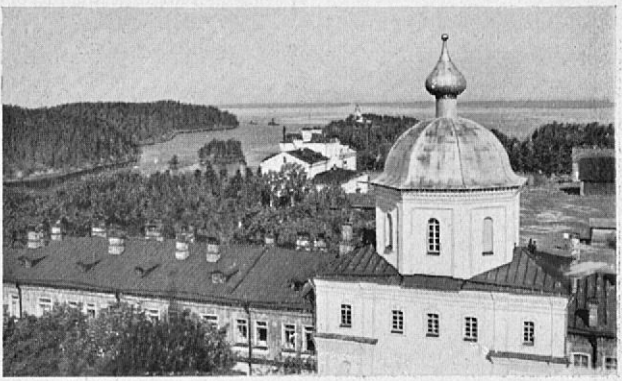

Valamosta.

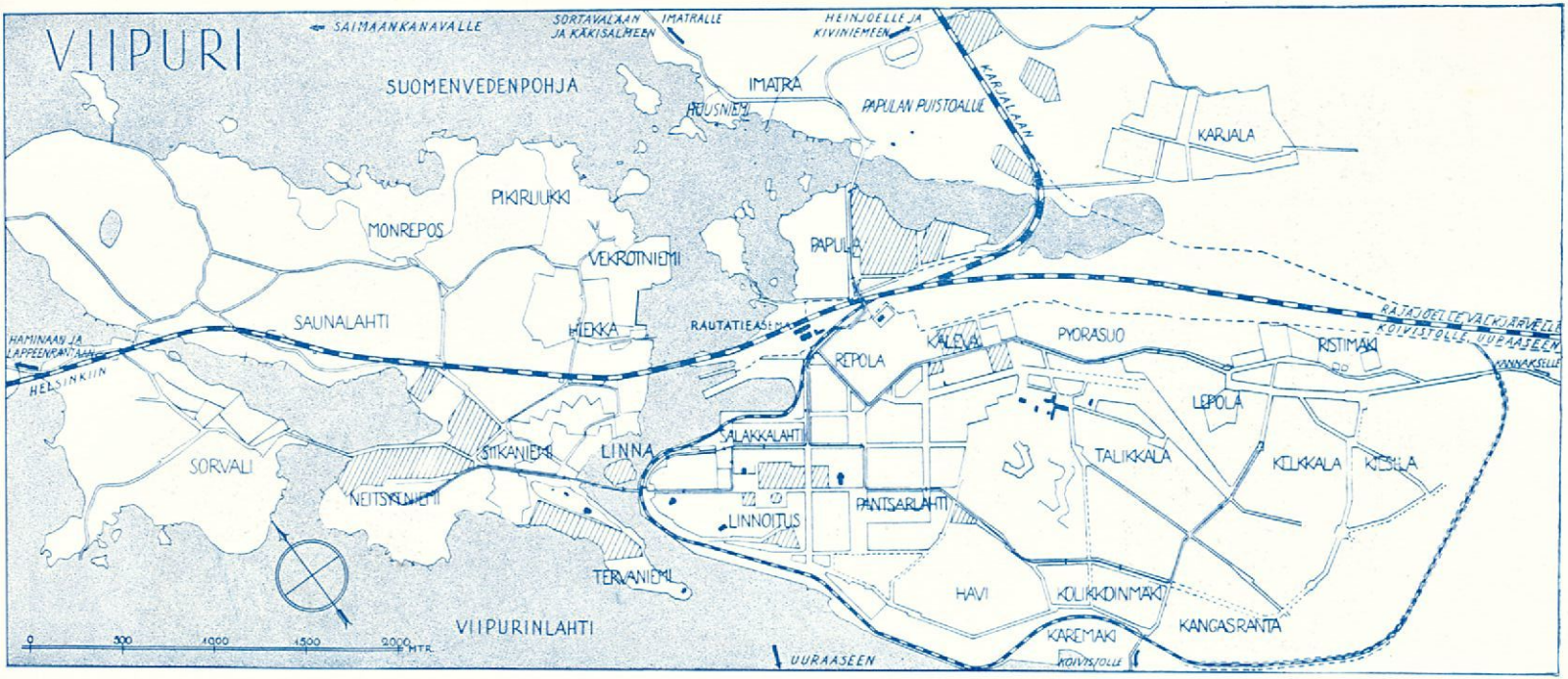
VIIPURI
SAIMAANKANAVALLE
SORTAVALAAN JA KÄKISALMEEN
IMATRALLE
HEINJOELLE JA KIVINIEMEEN
SUOMENVEDENPOHJA
IMATRA
HUUSNIEMI
PAPULAN PUISTOALUE
KARJALAN
KARJALA
PIKIRUUKKI
MONREPOS
VEKROTNIEMI
PAPULA
SAUNALAHTI
HIEKKA
RAUTATIEASEMA
RATAJOELLE VAKOJÄRVELLE KOIVISTOLLE, UURAASEEN
HAMINAAN JA LAPPEENRANTAAN
HELSINKIIN
KALEVA
PYORASUO
RISTIMÄKI
VANNAKSELLE
REPOLA
LEPOLA
SALAKKALAHTI
SORVALI
SIIKANIEMI
LINNA
TALIKKALA
KELKKALA
KESKILA
NEITSYNIEMI
LINNOITUS
PANTSARLAHTI
TERVANIEMI
HAVI
KOLIKKOINMÄKI
KANGASRANTA
KAREMÄKI
KOIVISTOLLE
VIIPURINLAHTI
UURAASEEN
0
500
1000
1500
2000 MTR

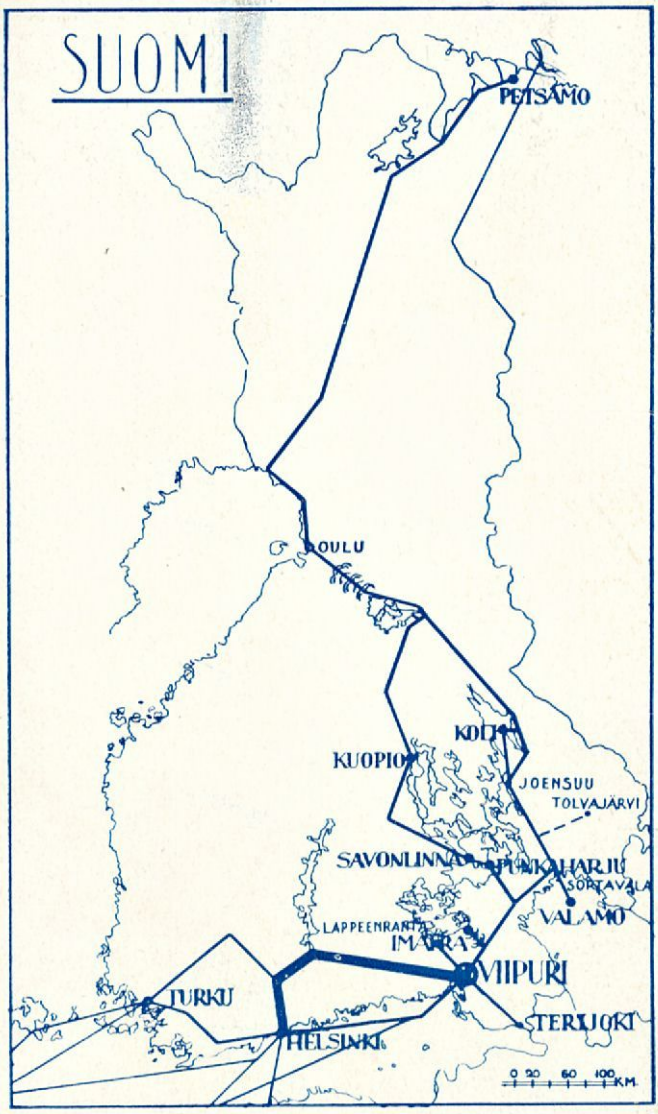

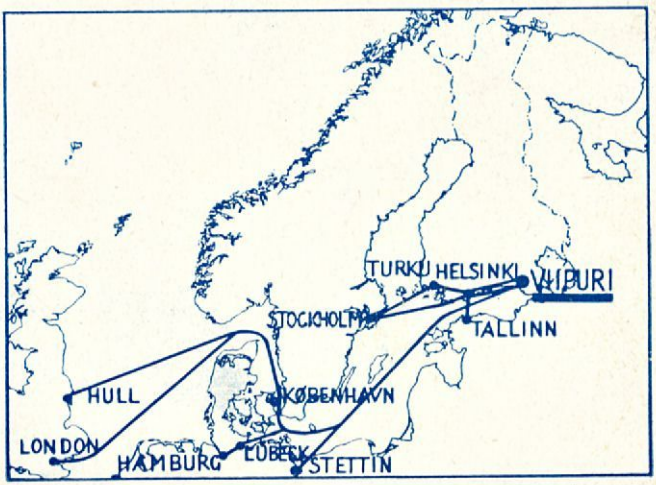

KARJALAN KIRJAPAINO OY.